

Preses relīze
Luksemburgā, 2016. gada 20. septembrī

Kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšana un atkritumu galīgā apglabāšana Lietuvā, Bulgārijā un Slovākijā varētu izmaksāt 11,4 miljardus EUR, vērtē ES revidenti

Padomju laikā projektētu pirmās paaudzes kodolreaktoru ekspluatācijas izbeigšanas paredzamās izmaksas Lietuvā, Bulgārijā un Slovākijā būs vismaz 5,7 miljardi EUR, un tās varētu divkāršoties, ja iekļauj augsta radioaktivitātes līmeņa atkritumu galīgās apglabāšanas izmaksas, teikts jaunajā Eiropas Revīzijas palātas ziņojumā.

Revidenti uzskata, ka dalībvalstu līdzfinansējums ES programmām joprojām ir ļoti ierobežots. Atšķirība starp ekspluatācijas izbeigšanas izmaksām un finansējumu Lietuvā kopš to iepriekšējās revīzijas 2011. gadā ir palielinājusies līdz 1,56 miljardiem EUR. Finansējuma deficīts tiek lēsts 28 miljoni EUR Bulgārijā un 92 miljoni EUR Slovākijā. Kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanai paredzētās ES finansēšanas programmas nav radījušas pareizos stimulus savlaicīgai un izmaksu ziņā efektīvai ekspluatācijas izbeigšanai, un gandrīz visi svarīgie infrastruktūras projekti ir īstenoti ar kavēšanos.

*“Mani satrauc tas, ka svarīgākajos ekspluatācijas izbeigšanas projektos ir bijuši kavējumi, ka joprojām ir finansējuma deficīts un ka netiek panākta pietiekama virzība augsta radioaktivitātes līmeņa atkritumu galīgajā apglabāšanā,” norādīja par ziņojuma sagatavošanu atbildīgais Eiropas Revīzijas palātas loceklis **Phil Wynn Owen**.*

Revidenti pārbaudīja kopš 2011. gada panākto virzību ES kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanas palīdzības programmu īstenošanā. Dalībvalstu iestādes apgalvo, ka kodolelektrostacijas ir neatgriezeniski slēgtas, tomēr ne visi plānotie rezultāti, kurus Eiropas Komisija izmanto, lai novērtētu virzību uz neatgriezenisku slēgšanu, ir pilnībā sasniegti. Galveno komponentu demontāža zemāka radiācijas līmeņa zonās, piemēram, turbīnu zālēs, ir ievērojami pavirzījusies uz priekšu Ignalinas (Lietuva), Kozlodujas (Bulgārija) un Bohunices (Slovākija) kodolelektrostacijās. Tomēr vēl jāīsteno svarīgi uzdevumi, kas saistīti ar darbu augstāka radiācijas līmeņa zonās, piemēram, reaktora ēkās. Minētās trīs dalībvalstis ir izveidojušas atkritumu apsaimniekošanas svarīgu pagaidu infrastruktūru uz vietas, bet gandrīz visu nozīmīgo infrastruktūras projektu īstenošana kavējās. Ilgākā kavēšanās bija Lietuvā, kur ekspluatācijas izbeigšanas termiņš kopš 2011. gada tika atlikts uz vēl deviņiem gadiem – līdz 2038. gadam.

Nākotnes izmaksas, kuras saistītas ar ekspluatācijas izbeigšanu un izlietotās kodoldegvielas galīgo apglabāšanu, ne vienmēr ir atzītas kā uzkrājumi un/vai ietvertas pārskatu piezīmēs. Tas ierobežo pārredzamību un apgrūtina iestāžu spēju pienācīgi plānot ekspluatācijas izbeigšanas un atkritumu apglabāšanas nākotnes izmaksas.

Revidenti sniedz vairākus **ieteikumus Komisijai** un dalībvalstīm. Turpmāk minēti daži galvenie ieteikumi Komisijai:

Šī preses relīze sagatavota, lai sniegtu kopsavilkumu par Eiropas Revīzijas palātas pieņemto īpašo ziņojumu.

Tā pilns teksts ir pieejams Palātas tīmekļa vietnē www.eca.europa.eu.

ECA Press

Mark Rogerson – runaspersona T: (+352) 4398 47063

Damijan Fišer – preses sekretārs T: (+352) 4398 45410

12, rue Alcide De Gasperi - L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA eca.europa.eu

M: (+352) 691 55 30 63

M: (+352) 621 55 22 24

- Jācenšas palielināt valstu līdzfinansējumu 2014.–2020. gada finansēšanas periodā;
- Īpašās kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanas finansēšanas programmas Lietuvā, Bulgārijā un Slovākijā pēc 2020. gada ir jāpārtrauc. Ja pēc 2020. gada vienā vai vairākās no šīm dalībvalstīm tiek konstatēta skaidra vajadzība pēc ES līdzekļiem, jebkuram turpmākam E finansējumam, ko ierosinājusi Komisija un apstiprinājis likumdevējs, ir jāietver pareizie stimuli ekspluatācijas izbeigšanai, kā arī tam jānosaka laika ierobežojums un atbilstošs dalībvalstu līdzfinansējuma līmenis. Viens veids, kā to panākt, ir apsvērt paplašinātu piekļuvi Eiropas struktūrfondiem un investīciju fondiem, lai tie varētu finansēt kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanas darbības, ja ir izpildīti šie nosacījumi;
- Jāļauj no ES kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanas palīdzības finansēt tikai to darbinieku izmaksas, kuri pilnībā strādā pie ekspluatācijas izbeigšanas.
- jāstrādā ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka visas ar kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanu un lietotās kodoldegvielas galīgo apglabāšanu saistītās nākotnes izmaksas tiek uzskaitītas pienācīgi un pārredzamā veidā;
- Kopā ar visām dalībvalstīm ir jāizpēta lietotās kodoldegvielas un augsta radioaktivitātes līmeņa atkritumu galīgās apglabāšanas iespējas, tostarp reģionāli un citādi ES risinājumi.

Turpmāk minēti daži galvenie **ieteikumi attiecīgajām dalībvalstīm**:

- Vēl vairāk jāuzlabo projektu vadība, lai vajadzīgā atkritumu un lietotās kodoldegvielas apsaimniekošanas infrastruktūra tiktu izveidota atbilstoši plānam; jāuzlabo tehniskās spējas, lai panāktu labāku samēru starp iekšējiem un ārējiem ekspertiem.
- Jāuzlabo apmaiņa ar paraugpraksi un tehniskajām zināšanām savstarpēji un ar plašāku speciālistu loku, kas iesaistīts kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanas procesos ES un ārpus tās.
- jā sagatavo pilnīgākas izmaksu aplēses un finansēšanas plāni lietotās kodoldegvielas un radioaktīvo atkritumu apglabāšanai;
- Jāatzīst savi pienākumi principa “piesārņotājs maksā” ievērošanā un jābūt gatavām gan pašreizējā finansēšanas periodā, gan arī pēc tam izmantot valsts līdzekļus, lai segtu ekspluatācijas izbeigšanas, kā arī galīgās apglabāšanas izmaksas.

Piezīmes izdevējiem

Kad Lietuva, Bulgārija un Slovākija bija ES kandidātvalstis, padomju laikā projektētu astoņu pirmās paaudzes kodolreaktoru slēgšana un tai sekojoša ekspluatācijas izbeigšana trijās kodolelektrostacijās – Ignalinas (Lietuva), Kozlodujas (Bulgārija) un Bohunicas (Slovākija) – bija to pievienošanās nosacījums.

Šo kodolreaktoru slēgšana un tai sekojoša ekspluatācijas izbeigšana pirms to projektētā darbmūža beigām bija liels finansiāls un ekonomisks slogs. Tāpēc ES piekrita, sākot ar 1999. gadu, sniegt finansiālu atbalstu. Līdz 2020. gadam ES atbalsts kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanai būs kopumā sasniedzis 2 955 miljonus EUR, no kuriem lielāko daļu būs saņēmusi Lietuva (1 553 miljoni EUR), pēc tam Bulgārija (731 miljons EUR) un, visbeidzot, Slovākija (671 miljons EUR). Turklāt līdz 213. gadam tika darīti pieejami 890 miljoni EUR projektiem, kuri paredzēti tam, lai palīdzētu mazināt sekas, ko rada agrīnas slēgšanas rezultātā zaudētā valsts enerģijas ražošanas jauda.

Revidenti apmeklēja visus trīs objektus un iztaujāja dalībvalstu galveno iestāžu darbiniekus. Viņi apmeklēja arī Eiropas Komisiju, ERAB un pasaulē pirmās izmantotajai degvielai paredzētās dziļās ģeoloģiskās glabātavas būvniecības vietu Somijā.

Šajā revīzijā nekādā ziņā netika vērtēta iekārtu drošība vai drošums, Palāta neiestājās par vai pret kodolenerģiju un neizdarīja nekādus secinājumus par energoapgādes struktūru ES.

Īpašais ziņojums Nr. 22/2016 “ES kodoliekārtu ekspluatācijas izbeigšanas palīdzības programmas Lietuvā, Bulgārijā un Slovākijā: kopš 2011. gada ir panākts zināms progress, bet priekšā vēl svarīgi uzdevumi” ir pieejams 23 ES valodās.